

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 13. prosince 2016 ve věci č. 41738/10 – *Paposhvili proti Belgii*

Velký senát Soudu jednomyslně rozhodl, že vyhoštění stěžovatele trpícího závažným onemocněním do Gruzie by bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy, neboť belgické úřady neposoudily rizika, které by pro něj vyhoštění znamenalo s ohledem na jeho zdravotní stav, a dostupnost vhodné zdravotní péče v Gruzii, jakož i v rozporu s článkem 8 Úmluvy, jelikož nezhodnotily důsledky, které by vyhoštění s ohledem na jeho zdravotní stav mělo na jeho rodinný život.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, gruzínské národnosti, přicestoval do Belgie v roce 1998 spolu se svou ženou a šestiletým dítětem. Následně se páru narodily další dvě děti. Mezi lety 1998 a 2007 byl stěžovatel odsouzen za několik trestných činů, včetně loupeže a účasti na organizované zločinecké skupině. Během výkonu trestu odnětí svobody u něho bylo diagnostikováno několik vážných onemocnění, zejména chronická lymfatická leukémie a tuberkulóza, pro které byl hospitalizován. Stěžovatel podal několik žádostí o zlegalizování svého pobytu na území Belgie pro výjimečné či zdravotní důvody. V roce 2007 však ministr vnitra vydal příkaz k vyhoštění stěžovatele, kterým mu byl zároveň uložen zákaz vstupu na území Belgie po dobu deseti let, a to z důvodu hrozby, kterou představoval pro veřejný pořádek. Příkaz se stal vykonatelným poté, co stěžovatel vykonal uložený trest odnětí svobody, avšak k jeho realizaci nedošlo vzhledem k léčbě, kterou tou dobou podstupoval. V lednu 2009 žena stěžovatele a jejich tři děti získaly povolení k pobytu na území Belgie na dobu neurčitou. V červenci 2010 vydal cizinecký úřad další příkaz k vyhoštění, a to spolu s příkazem k zadržení stěžovatele. V důsledku toho byl stěžovatel převezen do zařízení pro zajištění cizinců, aby mohlo být realizováno jeho vyhoštění. Stěžovatel se následně obrátil na Soud s žádostí o vydání předběžného opatření, které bylo vyhověno. Stěžovatel byl proto ze zařízení pro zajištění cizinců propuštěn a lhůta k výkonu vyhoštění byla několikrát prodloužena. V průběhu let 2012 až 2015 byl stěžovatel opětovně zatčen pro trestné činy krádeže.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel zejména namítal, že v případě vyhoštění do Gruzie by byl vystaven zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy, jelikož by neměl přístup k potřebné zdravotní péči, což by v důsledku mohlo vést až k jeho předčasnému úmrtí. Dále namítal, že vyhoštění a zákaz vstupu na území Belgie po dobu deseti let by měly za následek jeho odloučení od rodiny, která v Belgii získala trvalý pobyt a představovala pro něj jediný zdroj morální podpory, čímž by došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Senát bývalé páté sekce Soudu rozsudkem ze dne 17. dubna 2014 rozhodl, že v případě realizace vyhoštění by nedošlo k porušení článků 3 a 8 Úmluvy, a to s odvoláním na názor, který Soud vyslovil ve věci *N. proti Spojenému království* (č. 26565/05, rozsudek velkého senátu ze dne 27. května 2008), s tím, že v projednávané věci se nejednalo o kritickou fázi nemoci, která by zakládala výjimečné okolnosti, které by bránily vyhoštění.

Stěžovatel v červnu 2016 zemřel. Soud se však s ohledem na obecný význam otázek, které projednávaná věc nastoluje a které přesahují zájmy stěžovatele, rozhodl v řízení o stížnosti pokračovat.

A) K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Soud připomněl, že utrpení způsobené nemocí může spadat do působnosti článku 3 Úmluvy, pokud je nebo může být opětovně vyvoláno zacházením, ať již způsobeným podmínkami v místě zbavení svobody, vyhoštěním nebo jiným opatřením, za něž může nést dotyčný stát odpovědnost. Při posuzování, zda by vyhoštění znamenalo vystavení vyhošťované osoby nelidskému a ponižujícímu zachá-

zení z důvodu jejího zdravotního stavu, musí vnitrostátní orgány zkoumat, zda existují „velmi výjimečné okolnosti a závažné humanitární důvody“, které by mohly vést k závěru o porušení článku 3 Úmluvy (*D. proti Spojenému království*, č. 30240/96, rozsudek ze dne 2. května 1997, § 52–53). Cizinec, kterému byla uložena povinnost vycestovat ze země, se však podle Soudu nemůže dovolávat práva setrvat na území tohoto státu za účelem využívání zdravotních, sociálních nebo dalších služeb (*N. proti Spojenému království*, cit. výše, § 42). Vyhošťujícímu státu nelze přičítat tvrzenou budoucí újmu, která neplyne z úmyslného jednání nebo opomenutí orgánů veřejné moci přijímajícího státu či nestátních aktérů, ale z přirozeně se vyvíjející nemoci a nedostatku zdrojů pro potřebnou zdravotní péči v cílové zemi. Úmluva navíc dle Soudu chrání hlavně občanská a politická práva. Pokud by členské státy Rady Evropy musely neoprávněně pobývajícím cizincům poskytovat bezplatnou a neomezenou péči, představovalo by to pro ně „příliš velké břemeno“ (*N. proti Spojenému království*, cit. výše, § 44).

Ve věci *N. proti Spojenému království* (cit. výše, § 43) Soud uvedl, že velmi výjimečné okolnosti, za nichž by z humanitárních důvodů bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy těžce nemocnou osobu vyhoštit, mohou nastat i v jiných situacích, než je bezprostřední riziko úmrtí dotčené osoby. V následující judikatuře však Soud žádnou takovou situaci neshledal a nijak pojem „velmi výjimečných okolností“ neupřesnil. Odlišný přístup pak zaujal ve věci *Aswat proti Spojenému království* (č. 17299/12, rozsudek ze dne 16. dubna 2014), v níž dospěl k závěru, že riziko závažného zhoršení zdravotního stavu osoby trpící paranoidní schizofrenií v případě jejího vydání do USA, kde by byla umístěna do věznice s maximální ostrahou, postačuje k závěru, že vyhoštěním by došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

Za účelem odstranění nejasností v dosavadní rozhodovací praxi proto Soud konstatoval, že „velmi výjimečné případy“, ve kterých článek 3 Úmluvy znemožňuje vyhoštění, je nutno chápat tak, že pokrývají situace, kdy je vyhošťována vážně nemocná osoba, u níž závažné důvody zakládají domněnku, že ačkoliv není v bezprostředním ohrožení života, nedostatek vhodné péče či přístupu k ní v přijímající zemi představuje riziko skutečnému nebezpečí vážného, rychlého a nevratného zhoršení jejího zdravotního stavu vedoucího k intenzivnímu utrpení nebo výraznému snížení předpokládané délky života. Soud dále zdůraznil, že tyto situace naplňují vysoký standard pro uplatnění zákazu vyhoštění cizinců trpících závažnou nemocí podle článku 3 Úmluvy.

Soud dále upřesnil, že je na stěžovateli, aby předložil důkazy o existenci takových závažných důvodů. Na příslušných vnitrostátních orgánech následně je, aby stěžovatelem tvrzené riziko podrobily pečlivému přezkumu a veškeré vyvstávající pochybnosti s ohledem na předvídatelné důsledky vyhoštění vyvrátily. Dostatečná a vhodná může být i péče na nižší úrovni, než je péče dostupná ve vyhošťujícím státě. Příslušné orgány však musí ověřit, zda je zdravotní péče obecně dostupná v přijímacím státě dostatečná a vhodná k léčbě onemocnění tak, aby vyhošťovaná osoba nebyla vystavena zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Zároveň musí vzít v potaz i to, zda tato osoba bude mít v přijímajícím státě reálný přístup k vhodné péči a zdravotnickým zařízením, jakož i náklady spojené s léčbou, sociální a rodinné vazby a vzdálenost, kterou musí překonat, aby přístup k péči získala. V případě pochybností je povinností vyhošťujícího státu opatřit si diplomatické záruky, které by případnému zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy zabránily.

Ve vztahu k projednávané věci Soud shledal, že se vnitrostátní orgány v řízení o legalizaci pobytu ani v řízení o vyhoštění nezabývaly v kontextu článku 3 Úmluvy důkazy, které stěžovatel předložil k prokázání závažnosti svého zdravotního stavu a nedostupnosti vhodné zdravotní péče v Gruzii. Jeho tvrzení dokládající nejistotu, zda bude mít v Gruzii přístup k potřebné léčbě, přitom byla dle Soudu věrohodná. Soud proto konstatoval, že podklady, na jejichž základě belgické orgány rozhodly o vyhoštění stěžovatele, nebyly dostatečné k vyvození závěru, že v případě vyhoštění nebude stěžovatel v Gruzii vystaven skutečnému a konkrétnímu nebezpečí špatného zacházení. Bylo-li by vyhoštění uskutečněno bez zhodnocení stěžovatelova zdravotního stavu a dostupnosti lékařské péče v Gruzii, došlo by k porušení článku 3 Úmluvy.

B) K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Soud shledal, že projednávanou věc je s ohledem na zhoršení zdravotního stavu stěžovatele a riziko jeho úmrtí namísto posoudit s ohledem na to, zda vnitrostátní orgány naplnily své pozitivní závazky zajistit respektování rodinného života stěžovatele. Vnitrostátní orgány nicméně nijak nezkoumaly míru závislosti stěžovatele na jeho rodině v důsledku zhoršení jeho zdravotního stavu, zda od jeho rodiny bylo lze rozumně očekávat, že ho bude následovat do Gruzie, a v případě, že nikoli, zda právo stěžovatele na respektování jeho rodinného života vyžaduje, aby mu na zbytek života bylo umožněno pobývat v Belgii. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Lemmens v souhlasném stanovisku vysvětlil důvody, které ho vedly k zaujetí odlišného názoru, než ke kterému dospěl jako člen senátu bývalé páté sekce Soudu, jež jako první rozhodovala v projednávané věci. Uvedl, že s postoupením věci velkému senátu vyvstala otázka, zda striktní uplatňování kritéria vysloveného ve věci *N. proti Spojenému království* (cit. výše), aniž by byly brány v potaz jiné skutečnosti než ty, že dotyčná osoba je „blízko smrti“, vytváří mezeru v ochraně proti nelidskému zacházení, a ztotožnil se s názorem, že tuto mezeru bylo třeba zaplnit.